

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

17 Quæ intentio requiratur in subdito, vt legi, & præcepto satisfaciat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

3 Quod si periculum vitæ annexum non sit actioni præceptæ, sed vel à natura, vel ab extrinseco incurritur, tunc distinguendum est, ut distinguimus *tract. 2. de peccat. disp. 1. p. 135*, si enim res aliqua intrinsece mala sit; non poterit timore mortis honestati: hæc enim de causa mentiri non potes, neque fornicari, neque occidere: etsi scias mortem subiturum, si facias. Eodem modo non licet tibi manducare idolo oblatam, vel cessare ab auditione Missæ, vel ieiunium violare, si in contemptum religionis hæc actiones expostulerent, quia tunc esset religionem contemnere, quod est intrinsece malum. Aliæ verò actiones sunt solo iure positivæ, siue diuina, siue Ecclesiasticæ præceptæ: & hæc aliæ sunt speciales, aliæ communes, si speciales sunt, quæque singulos respiciunt, non obligant cum graui detrimento vitæ, imò neque honoris, aut rei familiaris. Non enim teneris cum graui horum detrimento, ieiunare, audire Missas, soluere decimas, communicare in Paschate, &c. At si actiones communes sunt, hoc est pertinentes ad communem ritum sacramentorum ut est observatio sigilli, consecratio in vtraque specie, & in pane azymo in Ecclesia Latina, celebrare vestibus sacris, miscere aquam vino, & similia: exitimo cum periculo vitæ observandas esse, quia hæc observatio pertinet ad bonum commune religionis, quod præferendum est cuiuslibet speciali temporali cuiusvis: & de aliquibus actionibus est res omnino certa ob nullum eorum periculum, violari potest sigillum confessionis neque consecratio fieri in vna specie: sed hoc nulla alia ratione, nisi quia pertinet ad ritum communem, & rectam sacramentorum administrationem. Sed hæc ratio etiam militat, etsi non ita efficaciter in aliis actionibus. Ergo, Vide dicta loco allegato.

PUNCTUM XVII.

Quæ intentio requiratur in subdito, ut legi, & præcepto satisfaciatur.

- 1 Præcepta alia sunt affirmatiua, alia negatiua.
- 2 Non potest esse intentio faciendi rem præceptam, & non satis faciendi præcepto.
- 3 Si ira rem præceptam exequeris, ut velles non exequi, si posses, peccas.
- 5 Aliud est non violare præceptum, aliud illud implere.
- 4 Si coactus facias rem præceptam, coactione non tollente libertatem, præceptum satisfaciatur, secus si illam tollit.
- 6 Proponitur quædam obiectio, & fit ei satis.
- 7 Pro clariori superioris doctrinæ intelligentia duo inferuntur.
- 8 Non est necessarium habere intentionem expressam satisfaciendi præcepto, ut præcepto facias satis.
- 9 Proponitur quædam obiectio, ob quam plures sentiunt se non satisfacere præcepto, absque intentione satisfaciendi illi.
- 10 Satisficit obiectio.
- 11 Quid dicendum; si anima expresso non satisfaciendi illa Missa, aut recitatione præcepto, Missam audis, & horas canonicas recitas, qui sentiunt, & quibus probent se non satisfacere.
- 12 Probabilis est se satisfacere.
- 13 Proponitur duplex obiectio, ut doctrina data liceat, & soluitur.
- 14 Soluuntur argumenta n. 10. adducta.

1 **S**uppono primò, Præcepta, seu leges, alia sunt affirmatiua, alia negatiua. Affirmatiua sunt, quæ actum aliquem posituum imperant: negatiua, quæ negant.

2 Suppono secundò, aliquos distinguere duplicem intentionem, aliam faciendi, vel omittendi rem præceptam, aliam satisfaciendi præcepto impositi: dicunt enim te posse habere intentionem audiendi factum die festo, quod est res præceptam non tamen habere intentionem satisfaciendi præcepto imposito. At credo hoc esse impossibile, nisi ex ignorantia procedas: nam si semel habeas intentionem efficacem faciendi rem præceptam, simul etiam habes intentionem præcepto satisfaciendi: nam præcepto fit satis formaliter in actu exercito efficiendo, quidquid præcipitur.

3 Tertio suppono te peccare, & in voluntate transgredi præceptum, si ita rem imperatam exequeris, ut velis non exequi, si posses, aut nisi timor pœnæ adest; quia talis voluntas est voluntas contraria præcepto. Secus verò dicendum est, quando eam conditionatam voluntatem non habes, sed solum absolutam implendi præceptum. esto in intellectu diuino verum sit seculo timore pœnæ te non exequutum præceptum; quia Deus neminem condemnat propter voluntatem, quam habiturus foret, sed propter voluntatem, quam de presenti habet contrariam legi.

4 Quarto suppono aliud esse non violare præceptum, aliud implere illud. Ad non violandum præceptum, nulla per se intentio requiritur, secus verò ad illud implendum. Explicetam in præceptis negatiuis, quam affirmatiuis; ebrius enim, dor-

miens, & omnino oblitus nullam habet intentionem, & tamen non violat præceptum, siue negatiuum, siue posituum, quia violari non possunt absque cognitione, & libertate. At dici non potest, illa præcepta implere, quia ad præcepta implenda, sicut ad violanda requiritur libertas: humana enim actiones, non animales præcipiuntur. Ergo requiritur voluntas saltem faciendi opus præceptum.

Est autem maxima differentia inter præcepta negatiua, & positiva: nam negatiua cum non requirant actionem, impleri possunt sine vlla intentione, & voluntate, quo enim ipso, quo quis furum non committit, dicitur præceptum non futandi implere: ac si præceptum est affirmatiuum, cum requirat actionem liberam, impleri non potest absque voluntate; & in his omnes Doctores conueniunt, & videri potest Valq. 1. 2. q. 100. *art. 9. in expositione litteræ Azor. tom. 1. lib. 7. c. 2. q. 6. Th. Sanchez, lib. 1. in Decalog. c. 3. Suarez, lib. 2. de legib. c. 10. & lib. 3. de 2. Bonacina, disp. 1. q. 1. p. 10. His positus.*

5 Prima difficultas est in præceptis affirmatiuis, an inuitus, & sine voluntate possis illa implere, ita ut mancas deobligatus. Verbi gratia, assistis coactus sacrificio Missæ attentione requisita ad implendum præceptum, manescis deobligatus: (& idem est de voto, iuramento, & penitentia, si ex vi horum esses obligatus audire Missam: vt bene notat Sanchez, *suprà*, quia sunt quasi quedam speciales leges, & præcepta.) Et quidem si coactio non tollat libertatem, sed illam diminuat, ut contingit, quando procedit ex metu, censio tanquam certum præcepto fieri satis, quia est actio simpliciter libera, & ita tenet Azor, *tom. 1. instit. moralium, lib. 1. c. 1. q. 9. Th. Sanchez, lib. 1. in Decalog. c. 13. n. 7. Salas disp. 9. de legib. sect. 2. n. 33. & 34. Suarez, tom. 2. de relig. lib. 4. c. 2. n. 12. Bonac. disp. 1. q. 1. punct. 10. num. 5. vbi bene dicit pueros satisfacere Missæ præcepto, si adiant cum debita attentione, quamuis nolent illam audire, nisi flagella timerent, & n. 8. absolute dicit metum grauem non obitare adimplenti præcepto. At si coactio omnino libertatem tollit, ita vt verò inuitus, & coactus sacrificio assistas, existimo probabiliter te non satisfacere præcepto, neque deobligatum manere audiendi factum: ita tenet Molin. *tractat. 5. de instit. disput. 56. n. 2. Azor, tom. 1. lib. 7. cap. 2. quæst. 6. & lib. 10. c. 2. q. 9. Suarez, tom. 2. p. disp. 88. sect. 3. vers. circa posteriorem partem, & lib. 2. de legib. cap. 10. num. 4. & lib. 3. cap. 29. in prim. Bonacina *suprà*, n. 6. Salas *disp. 9. de legib. sect. 2. num. 32. Thom. Sanchez, lib. 1. in Decalog. cap. 13. n. 5. Ratio est, quia impetiri non potest præceptum, quin efficiatur opus præceptum: ac præceptum non est tibi impositum de opere aliquo necessario, sed de opere, quod in tua situm sit voluntate. Ergo dum non efficias opus, quod omittere possis, præceptum non implis.***

6 Dices illa actione coacta te non implere præceptum moraliter, hoc est, in voluntate, implere tamen te ipsa, ita vt exculatus mancas iterum Missam audire: sicuti si tibi esset præceptum ieiunandi impositum, & inuitus ieiunares, & si in voluntate præcepto non satisfaceres, satisfaceres tamen rei te ipsa, siquidem in te ipsam non transgredieris præceptum ieiunij: ac prout si non ieiunantibus esolura esset imposita, illam nullo modo contraheres. Item si præceptum haberes erogandi elemosynam, & inuitus dares, deobligatus esses iterum dandi, sicuti si deberes restitutionem facere, & inuitus, aut alienus mente restitueres, cessaret tibi obligatio restituendi. Ergo.

Respondeo in voluntate, neque in te te implere præceptum: quia non fecisti rem præceptam: quæ est auditio libera facti. In præcepto ieiunij secus dicendum est, quia non requiritur actum, sed negationem; idèque potest sine vlla voluntate te ipsa impleri: etsi non implatur moraliter. Præceptum verò elemosynæ, etsi non implatur, quando inuitus tribus, ac facis vt res tua mouentur, vt cesset omnino obligatio illius: nam obligatio dandæ elemosynæ proveniebat ex necessitate pauperis, supposita in te facultate succurrendi: quando autem aliqua ex his circumstantiis deficiat, cessat præceptum. Idem profus est in restitutione: nam licet ei non satisfaceres inuitè reddendo ablatum: ac reddito ablato, cessat tibi obligatio, aliud reddendi, quia iam cessat intentio rei alienæ, quæ erat conditio necessaria ad restitutionis obligationem, ad summum enim obligati potes te esse contentum de tali redditione.

7 Ex quo fit ebrius, vel dormientem recitantem orationem aliquam debitam ex voto, vel præcepto, præcepto non satisfacere quia non est actio illa, quæ imperatur: ita omnes Doctores, vt dicit Salas *de legib. disp. 9. sect. 2. n. 32. conueniunt, Suarez, Bonac. & Sanchez, supra.*

Secundò inferunt Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 13. num. 3. Bonacina punct. 10. num. 4. Accidentem ad Ecclesiam antimo meditando res diuinas, si Sacerdos interim adeat altare, ad celebrandum Missæ sacrificium, non satisfacere præcepto audiendæ Missæ, quia non habuit intentionem audiendi factum, vel solum meditando. At crederem verè præcepto satisfecisse, si attentione requisita sacro interfuit: quia interfuit sacro non volenter, sed liberè. Ergo habuit voluntatem audiendi factum; hæc enim voluntas separari non potuit ab illa moralis, & religiosa presentia. Neque obstat cum primò accessit ad Ecclesiam non habuisse animum audiendi factum; putabat enim*

atque adeo ex vi illius te non esse obligatum mutare voluntatem: at oblat præcepto diuino, quo tibi prohibetur notitio non implendi Ecclesiasticum præceptum quapropter debes ab illa voluntate cessare & ita docet Suarez illo lib. 4. cap. 26. num. 11. & 12. Salas de leg. disp. 9. sect. 2. num. 33. Bonacina disp. 1. q. 1. punct. 10. sine Sanch. lib. 1. cap. 13. num. 14. Ex quo patet solutio ad illam interrogationem, an scilicet peccatum committas audiens Missam, vel recitans horas intentione non satisfaciendi: si enim nulla alia Missa tibi recitaret audienda, neque tempus, in quo iterum posses horas canonicas recitare, sine dubio peccares non quidem in re, sed in affectu: quia scilicet affectum habes non satisfaciendi præcepto Ecclesiastico: at si recitaret alia Missa & tempus superesset iterum recitandi, & haberes voluntatem audiendi illam Missam, & iterum horas recitandi nullum peccatum committis: & ita tenet Suarez supra, & Sanchez num. 14. & 15.

14. Neque obstant argumenta pro prima sententia.

Ad primum dico, præcepti satisfactionem, qua talis est libertatem esse debere: neque huic libertati obstat, notitio satisfaciendi præcepto procedens ex ignorantia, si de facto datur absoluta libertas exequendi quicquid præceptum est.

Ad secundum concedo actum non operari ultra intentionem agentis, sed quando voluntatem habes audiendi Missam, & non satisfaciendi præcepto duplicem voluntatem habes, aliam inefficacem non satisfaciendi, & quæ ex ignorantia procedit, aliam efficacem satisfaciendi: in concursu autem huius duplicis, voluntatis vincit voluntas efficax, vt potest principalior.

Secundo respondeo actum non operari ultra intentionem agentis, quando ab ipso pendet actus & effectus: at satisfacere præcepto, si semel exquiras, quicquid tibi præceptum est, non est in tua potestate.

Ad tertium concedo executionem præcepti esse executionem rei debitæ, non tamen esse necessarium, vt à se procedat formaliter, vt debita, quia præceptum non obligat, vt formalem intentionem obediendi habeas, sufficit, si à te procedat, quæ debita est, & licet illa actio numero absolute non sit debita quia tamen prima est ideo debita est. Huius modo operandi non obstat affectus ille tuus inefficax non satisfaciendi præcepto, tunc quia procedit ex ignorantia qua credis non satisfacere: tunc & præcipue, quia non desistit esse tunc efficacem ponendi quicquid tibi mandatum est. Eodem modo Deus acceptat illud opus: acceptat, inquam illud opus tanquam debitum; & sic in te executionem & non tamen tanquam debitum in tuo affectu inefficaci.

Ad confirmationem de Missa debita ex voto & iuramento respondet Suarez lib. 4. de horis canonicis c. 2. n. 9. Si audias voluntatem non satisfaciendi voto, sed intendas aliam Missam audire, vt voto satisfacias ita te prorogare votum vel nouum votum facere, quia cum obligatio voti à te dependat, potes pro libito illam tibi de nouo imponere: at obligatio præcepti Ecclesiastici cum à superioris voluntate oriatur neque in tua potestate sit illam prorogare: si semel illi satisfecisti nihil manet satisfaciendum: & hoc est probabile, sed probabilius est, quod dicit Sanch. lib. 1. in Decal. cap. 13. sine num. 18. te integrè satisfecisse voto quantumuis habeas intentionem alio opere satisfaciendi, quia verè pietas quicquid vultis, neque tu cum illam voluntatem habes non satisfaciendi voto per illud opus, intendis de nouo venire tibi possis, sed solum intendis priori voto per aliud opus à te faciendum satisfacere. Ergo si iam satisfecisti, nihil est tibi satisfaciendum.

Ad exemplum de penitentia intineta distingui potest vel offers Missam pro amico, vel in tuorum peccatorum satisfactionem. Si in tuorum peccatorum satisfactionem, etiam si non habeas animum satisfaciendi obligationi tibi imposta integrè satisfacis, quia effectus quicquid tibi est mandatum, & ita docet Sanch. num. 17. At si in satisfactionem peccatorum amici offeras, videris non satisfacere, quia non præstas, quicquid tibi mandatum est: tibi enim non solum mandatum est Missam audire, sed audire in satisfactionem tuorum peccatorum quia pro tuis, & non pro alterius peccatis Missa in penitentiam intineta est. Verum si Confessarius exprèsse tibi non præcepit pro tuis, & peccatis Missam offerri, sed absolute Missam intinuit in penitentiam, existimo esse satis probabile te satisfacere præcepto penitentiae audiendo Missam: quantumuis pro amico offeras, quia effectus quicquid tibi mandatum est. Offerre autem pro tuis peccatis non inuoluitur in penitentiam, nam licet pro tuis peccatis opus penitentiale sit intineta, poterat intinui vt illud pro animabus purgatorum offerret, item aliud est finis præcepti aliud res præcepta. Fateor, inquam, penitentiam intinui, vt tuis peccatis satisfacias, non tamen satisfactionem tuorum peccatorum cadere sub præcepto, quia non est materia præcepti, sed finis præcepti alias si in statu mortalis peccati penitentiam adimpleres, præcepto non censeberis satisfacisse: quod est contra communem sententiam.

Ad exemplum de debito iam dictum est in superiori difficultate non exingui liberali donatione, quia ex debito non debetur donatio, sed solutio.

Ad vltimum. Concedo leges obligare subditos, vt illis satisfaciant, & consequenter, vt habeant voluntatem satisfaciendi quam tamen habet quicumque rem præceptam exequitur, etiam ex ignorantia ipse credat non habere.

P V N C T U M XVIII.

An actu, qui sit peccatum, possit legi, vel præcepto satisfieri.

1. Proponitur dubitandi ratio.
2. Opere ex se bono, vitioso tamen aliqua circumstantia satisfieri præcepto potest.
3. Satisfit rationi dubitandi.
4. Si ex voto, aut penitentia tenearis Missam audire, vel elemosynam facere & ex fine vanitatis hoc præstet voto, & penitentia satisfaciis.

Ratio dubitandi est quia omne præceptum est de opere bono. Ergo vt fiat satis opus bonum debet exequi, quia debet exequi opus, quod est imperatum. Ergo non potest fieri ei satis opere malo, quia opus malum non est imperatum. Neque obstat si dicas præcepto satisfieri debere opere bono ex se, non tamen est necessarium esse bonum ex circumstantiis: auditio enim Missæ & largitio elemosynæ bona sunt illique videtur præcepto Missæ & elemosynæ satisfieri, & tamen ob prauium finem vitiosum, Non inquam, obstat, quia si opus externum prauo fine vitiosum, absolute vitiosum est, & peccatum; sed de peccato nunquam est præceptum. Ergo illa auditiæ Missæ & elemosynæ non fit satis præcepto, quia non est opus præceptum. Et confirmari potest ex regulis. & extrinsecis, de regulis, vbi dicitur qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat, facit, & ideo iam non facit. Ergo à fortiori non facit præceptum, qui malo fine facit.

Secundo confitio ex l. non dubium, C. de legib. & l. contra legem ff. de iudi. vbi dicitur, is in legem delinquit, qui legi verba amplectens contra legis nititur voluntatem, & intentionem. Sed finis omnis legis est facere subditos bonos, & Deo obsequentes, qui sibi oblat manifestè actus vitiosus etiam ex circumstantia extrinseca. Ergo tenet Anton. 2. part. tit. 9. cap. 1. o. 2. vbi dicit non satisfacere præcepto audiendi Missam, qui accedunt ad Ecclesiam, vt videant, vel videantur ab amatoribus suis, sed debent (aut) accedere ad orandum, & tunc à se remouere debent cogitationes temporales ad Deum orandum consentit Maior in 4. disp. 1. q. 3. paulo post primo. Adrian. 4. vbi de confessione. q. 1. dub. 4. Cathusian. 1. dist. 1. q. 2. & 2. dist. 17. q. 1.

2. Nihilominus tenenda est vt cetera communis sententia opere, inquam ex se bono vitioso tamen ex fine vel ex alia circumstantia extrinseca fieri satis posse præcepto humano quia præceptum humanum solum imperat actus substantiam non modum, qui necessarius non est ad eius exteriorum honestatem. Tum quia actus sic factus pertinet sufficienter ad cultum Dei extrinsecum, & ad rectam Ecclesie & reipublice gubernationem: modus autem alius operandi extrinsecus, etiam maxime sic interior, per accidens est operi præcepto, & forte extra humanam iurisdictionem. Ergo quicumque ille sit, obstat non potest executioni operis præcepti.

Dixi legem & præceptum imperare actus substantiam non modum qui non sit necessarius ad substantiam actus præcepti, nam aliquando aliquis modus pertinet ad substantiam præcepti, & tunc non solum res extrinseca per se, sed vitiosa illo modo mandatur. Exempli causa, mandatur alicui recitatio horarum, consequenter mandatur intentio eolendi Deum, & attentio requiritur ad orationem, quia sine hac intentione, & attentione, non est recitatio, quæ vera sit vt benedicit Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. c. 26. Item mandatur alicui sacramentum confessionis recipere simul mandatur intentionem habere illud recipiendi dolorem de peccatis confessis, quia sine his non recipit sacramentum. Aliquando vero modus est extrinsecus operi præcepto. Verbi gratia præcepto audiendi Missam, dandi elemosynam communicandi, extrinsecus est finis vana gloria. Quocirca si ob vanam gloriam vel turpem amorem audias sacrum, elemosynam tribuas communicas satisfaciis præcepto quia rem præceptam exequeris. Non enim ex vi talis præcepti ille primus finis adiunctus prohibetur sed aliunde & ita tenet Nauarr. cap. 22. 7. & in enchirid. de orat. c. 20. n. 2. 9. Almain. dist. 18. quæst. unica circa finem Soto lib. 2. de iustit. quæst. 3. art. 9. & 4. dist. 13. q. 2. art. 1. in fine Suarez lib. 2. de legib. cap. 1. n. 6. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 1. n. 1. Azor tom. 1. lib. 7. cap. 6. q. 1. Couarr. cap. alma mater 1. part. §. 5. num. 1. vbi sic, præter hanc Bonacina disp. 1. de legibus, q. 1. punct. 9. n. 1. & seq.

3. Neque obstat ratio dubitandi, Fateor inquam auditiæ Missæ & elemosynæ ob finem prauum vitiosum esse sed non esse vitiosam intinsecè sed extrinsecè: vitium autem extrinsecum non obstat præcepto satisfaciendi quia non obstat quominus auditio Missæ & elemosynæ de se bona sit quæ solum est materia præcepti.

Ad